

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר בחינוך החרדי
לעולים חדשים

הוראות

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

פרק ראשון – פיוט ושירת ימי הביניים	(12×2) – 24 נקודות
פרק שני – מחזה	(20×1) – 20 נקודות
פרק שלישי – שירה חדשה	(12×2) – 24 נקודות
פרק רביעי – פרוזה (סיפור חסידי וסיפור קצר)	(10×2) – 20 נקודות
פרק חמישי – נובלה וספרות מתורגמת	(12×1) – 12 נקודות
סך הכול	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – פיוט ושירת ימי הביניים (24 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1–4 (לכל שאלה – 12 נקודות).

פיוט

1. קראו את הפיוט, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה / ר' ינאי

וּבִכְן וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 1 אֶזְרָב נָסִים הַפְּלֹאֶת
בְּרֹאשׁ אֲשֶׁמוֹרוֹת זֶה
לַיְלָה גֵּר צָדֵק נִצָּחָתוֹ כְּנַחֲלֵק לוֹ
לַיְלָה וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 2 דָּנֶת מֶלֶךְ גֵּר בַּחֲלוֹם
הַפְּחָדָה אֶרְמִי בְּאֶמֶשׁ
לַיְלָה וַיִּשְׂרָאֵל יִשְׂרָאֵל לֹא לְוִיכָל לוֹ
לַיְלָה וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 3 זָרַע בְּכוֹרֵי פֶתֶרֶס מִחֲצֵת בַּחֲצִי
חֵילָם לֹא מִצָּאוּ בְּקוֹמָם
לַיְלָה טִיסַת נֶגִיד חֲרָשֶׁת סִלִּית בְּכוֹכְבֵי
לַיְלָה וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 4 יַעֲצֵ מַחֲרָף לְנוֹפֵף אוֹוֵי הוֹבֶשֶׁת פִּגְרִי
כָּרַע בַּל וּמִצָּבוּ בְּאִישׁוֹן
לַיְלָה לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רֵז חֲזוֹת
לַיְלָה וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 5 מִשְׁתַּכֵּר בְּכָלִי קִדְשׁ נִהְרַג בּוֹ
נוֹשֵׁעַ מִבּוֹר אֶרֶיוֹת פּוֹתֵר בַּעֲתוֹתֵי
לַיְלָה שִׁנְאָה נָטַר אֲגִי וְכָתֵב סְפָרִים
לַיְלָה וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 6 עוֹרֶרֶת נִצָּחָה עָלָיו בְּנִדָּד שְׁנֵת
פּוֹרָה תִּדְרֹךְ לְשׁוֹמֵר מָה
לַיְלָה צָרַח כְּשׁוֹמֵר וְשָׁח אֶתָּא בְּקֹר וְגַם
לַיְלָה וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 7 קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא
רָם הוֹדַע כִּי לֹא הַיּוֹם אֵף לֹא
לַיְלָה שׁוֹמְרִים הַפְּקֵד לְעִירָה כָּל הַיּוֹם וְכָל
לַיְלָה תִּאֲוִיר כְּאוֹר יוֹם חֲשִׁכַת
לַיְלָה וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

(שימו לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

- א. מהו הרעיון המרכזי בפיוט? בססו את תשובתכם על שתיים מן המחרוזות, והסבירו כיצד רעיון זה מתקשר למחרוזת האחרונה בפיוט. (7 נקודות)
- ב. ציינו שניים מן הכינויים בפיוט, והסבירו מהו הקשר שלהם לרעיון המרכזי בפיוט. (5 נקודות)

2. קראו את הפיוט, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

אם אֶפֶס רִבֵּעַ הָקֵן / רבי אפרים ב"ר יצחק מרגנשבורג

מחרוזת 1	אם אֶפֶס רִבֵּעַ הָקֵן / אֶהְלֵ שֶׁכֶּן אִם רָקֵן אֶל נָא נֹאבְדָה כִּי עַל כֵּן / יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן	מחרוזת 9	כִּי חֶפֶץ וְנִכְסֶף / לִבִּי לֹו לְחֶשֶׁף אִם תִּמְנָעֵנִי סוּף / רוּחִי וְנִשְׁמָתִי אֵלָיו יֶאֱסֹף
מחרוזת 2	פָּנִים לֹו תִכִּיר / וְצִדְקוֹ לְפָנֶיךָ נִזְכִּיר קֹחַ נָא בֶן יֶקִיר / וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר	מחרוזת 10	יָדִיו וְרִגְלָיו עֲקֹד / וְחָרְבוּ עָלָיו פָּקֹד לְשׁוֹמוֹ עַל הָעֲצִים שָׁקֹד / וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֹד
מחרוזת 3	רָץ אֶל הַנֶּעַר לְהַקְדִּישׁוֹ / וּנְפֹשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ עֲטֹרוֹ בְּעֲצִים וְאֵשׁוֹ / גִּזֹּר אֱלֹקָיו עַל רֹאשׁוֹ	מחרוזת 11	צִנּוֹר פָּשִׁט מֵאֲלָיו / וְאָבִיו גָּשׁ אֵלָיו לְשַׁחֲטוֹ לְשֵׁם בְּעָלָיו / וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו
מחרוזת 4	יְחִיד הַוּקֵל כְּצָבִי / עֲנֵה וְאָמַר אָבִי הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֲצִים נִבְיֵא / וּתְשׁוּרָה אֵין לְהִבְיֵא	מחרוזת 12	חֲקֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה / הָאֵב עַל בְּנוֹ לֹא חֲסָה וְלִבּוֹ אֶל כְּפִים נִשְׂא / וְיִרָא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה
מחרוזת 5	מְלִים הִשִּׁיבוּ מִלְּהִבְהִילוֹ / וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לוֹ בְּנִי אֱלֹקִים יִרְאֶה לוֹ / וַיֹּדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ	מחרוזת 13	קָרָא מִרְחֹם מִשְׁחָר / תָּמוּר בְּנֶךְ הַנִּבְחָר וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר / וַעֲשֵׂה אֶל תְּאֵחֵר
מחרוזת 6	בְּמִצְוֹתֶיךָ שְׁנִיָּהֶם נִזְהָרִים / וְאַחֲרֶיךָ לֹא מְהֻרָּהִים חֲשׂוֹ וְהִלְכּוּ נִמְהָרִים / עַל אַחַד הָהָרִים	מחרוזת 14	חֲלִיפֵי אֲזַכָּרְתּוֹ / תִּכּוֹן כְּהִקְטָרְתּוֹ וְתַעֲלֶה לָּךְ תִּמְרָתּוֹ / וְהִיָּה הוּא וּתְמוֹרָתּוֹ
מחרוזת 7	רָאוּ אֶד תְּלוּלָה / מְהֵרוּ עֲצֵי עוֹלָה יְחַד בְּאַהֲבָה כְּלוּלָה / יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה	מחרוזת 15	זָכְרוֹן לְפָנֶיךָ בְּשַׁחֲק / לְעַד בְּסֶפֶר יוֹחֵק בְּרִית עוֹלָם בֶּל יִמְחַק / אֶת אֲבֵרָהֶם וְאֶת יִצְחָק
מחרוזת 8	רָאָה יְחִיד כִּי הוּא הָשָׂה / נָאִם לְהוֹרוֹ הַמְּנֻסָּה אָבִי אוֹתִי כְּכֶבֶשׂ תַּעֲשֶׂה / לֹא תַחְמַל וְלֹא תִכְסֶּה	מחרוזת 16	קוֹרְאֶיךָ בָּאִים לְקוֹד / בְּצָרָה עֲקֹדָה תִּשְׁקֹד וְצִנּוֹר בְּרַחֲמִים תִּפְקֹד / פָּנֵי הַצֵּאֵן אֶל עֲקוֹד

א. פרשו את המחרוזות הראשונה ואת המחרוזות האחרונה בפיוט, והסבירו את הקשר בין מחרוזות אלה. (6 נקודות)

ב. תארו את ההתנהגות של יצחק על פי המחרוזות השמינית והמחרוזות התשיעית בפיוט, והסבירו את התרומה של הדימוי במחרוזות השמינית להבנת התנהגותו. (6 נקודות)

שירת ימי הביניים

3. קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

לבי במזרח / יהודה הלוי

לבי במזרח ואנכי בסוף מערב – / איך אטעמה את אשר אכל ואיך יערב?
איכה אשלים נדרי ואסרי, בעוד / ציון בחבל אדום ואני בכבל ערב?
יכל בעיני עזב כל טוב ספרד, כמו / יקר בעיני ראות עפרות דביר נחרב!

א. הסבירו את תרומתן של השאלות הרטוריות בשיר להבנת משמעותו. הדגימו את דבריכם. (6 נקודות)

ב. הדגימו מן הבית האחרון שניים מן האמצעים האומנותיים האלה: פסיחה, צימוד, תקבולת. הסבירו את תרומתם להבנת בית זה. (6 נקודות)

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ראה שמש / שלמה אבן-גבירול

ראה שמש לעת ערב אדמה / כאלו לבשה תולע למכסה,
תפשט פאתי צפון וימין / ורוח ים בארגמן תכסה,
וארץ – עזבה אותה ערמה / בצל הלילה תלין ותחסה,
והשחק אזי קדר, כאלו / בשק על מות יקותיאל מכסה.

הציגו מן השיר שני רמזים מטרימים (מקדמים), והסבירו כיצד הם רומזים להפתעה שבסיום השיר.

פרק שני – מחזה (20 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 5–6.

לישרים תהילה / רמח"ל

5. לפניכם קטע ובו דברים שתרמית אומרת לרהב. קראו את הקטע, וענו על השאלה שאחריו.

כִּי כָּל הַדָּר יִפְּיֵךְ כָּל יִפְעֶתֶךָ,
לוֹלִי מְזֻמוֹתֵי וְנִכְלֵי רֶבּוֹ,
כָּלֶם כָּאֵין, מְאֻפָּס נִחְשָׁבוּ.

על פי דברים אלה, כיצד מאופיינת החברות בין תרמית ובין רהב? הסבירו את דבריכם.

6. לפניכם קטע ובו דברים שסכלות אומרת לתהילה. קראו את הקטע, וענו על השאלה שאחריו.

רֶהֱב לְאֵטוֹ אֶת תְּרֻמֵּי בַּיֶּעֶר
מִתְהַלְכִּים הִיוּ, עַת נִרְאָה פָּתַע
עָרוֹב מְאֹד כָּבֵד (לְבִי יִנּוּעַ
מִדֵּי אֲדָבָר); דָּב, נִמְר וְשִׁחַל
רְבִים כְּחוֹל הַיָּם, וַיִּתְּיָצְבוּ
אוֹתָם כְּשֶׁה אֶחָד לְטָרֶף גַּם יָחַד.

מה היה המראָה שראתה סכלות, וכיצד תיאור המראה השפיע על תהילה?

פרק שלישי – שירה חדשה (24 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 7–9 (לכל שאלה – 12 נקודות).

7. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בטול / צ' יאיר

כביתי בלבי
את כל מאווי,
מחיתי מרוחי
כל געגועי,
רוקנתי את נפשי
מכל רצונותי –

אז יצקת רצונך
בכלי הריק,
זרם חפצך
באפיק החרב,
וגחלת הכבדיה –
גצף שלהב.

בחרו בשתיים מן המטפורות בשיר, והסבירו את תרומתן להבנת הרעיון המרכזי בו.

8. קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

פרחם אב / א' מרגלית

בית 1	אָבִי, לִבְנוּ כְּמוֹ פְּעוּט לְפָנֶיךָ. כְּמוֹ פְּעוּט שֶׁמִּמִּיר הַמָּאוֹת בְּאֵגוֹרוֹת, עַל כִּי נּוֹצְצוֹת הֵן לְמֶרְאִית.	בית 4	לִבְנוּ כְּמוֹ פְּעוּט, לְפָנֶיךָ אָבִי. שֶׁמַּעֲכִיר הַנִּיר בְּכַתְּמֵי קוּיִם וְאוֹמֵר לְנֶפֶשׁוֹ: שֶׁמֶשׁ עֲשִׂיתִי, כּוֹכָבִים. שֶׁהוֹלֵךְ אֶל הָאֵשׁ בְּלִי אֵימָה בְּחֶשְׁבוֹ: צַעֲצוּעוֹ. שֶׁעוֹלָה בַּחוּמָה וְרוֹכֵן בְּשִׁלּוֹה, וְתַהוֹם פְּעוּרָה לְרִגְלוֹ – וְאוֹרֵב הַסֶּכּוֹן.
בית 2	כְּמוֹ פְּעוּט שֶׁכָּל הָעוֹלָם וְכָל הָעוֹלָמוֹת לֹא יִשּׁוּוּ לְפָנָיו סִפְרֵיזוֹת עַל מְקָלּוֹת.	בית 5	כְּמוֹ פְּעוּט, שֶׁמַּעֲבֵר לְרַחֲבֵהוּ נִגְמָר בְּשִׁבְלֵי הָעוֹלָם; שֶׁעוֹמֵד לְמִשְׁפַּט אָבִיהוּ מִבֵּישׁ וְנִכְלֵם וְרִכּוֹן.
בית 3	שְׁנוֹתָן כָּל זְמָנוֹ בְּשִׁבְלֵי לְטִיל בְּגָנִים וְחוֹזֵר רְצוֹץ, וּשְׁלָלוֹ – עֲלִים מְשֻׁלְכֵי עֲצִים וּשְׂרִיטוֹת אֶגְרוֹפוֹ הַקְּמוּץ.	בית 6	כְּמוֹ פְּעוּט שֶׁנִּבְעַת פְּתָאֵם שֶׁצוֹעֵק קוֹל תְּהוֹם: אָבִי אָבִי!

א. השיר מתאר תהליך של גילוי.

הסבירו תהליך זה, והסבירו את משמעותו.

(8 נקודות)

ב. הסבירו את התרומה של האנפורה בשיר לבניית משמעותו. (4 נקודות)

9. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

סלמות / ה. תראל

קִשָּׁה הַטְּפוּס –
בְּסֶלֶם הָאֶרֶץ –
אֶל
זֶהְרֵי הָרְקִיעַ.

קִשָּׁה הַטְּפוּס,
מְשֻׁךְ וְאֵטִי,
רְצוּף
טִלְטוּלוֹת וּמַאֲבָקִים.

אוֹיָה –
מֶה שָׁלָה –
הַעֲלִיָּה הַעֲלִיָּזָה
הַמְהִירָה

אֶל מְרוֹמֵי הַמְּגִלָּה
הַמוֹבִילָה
לְתֵהוֹם!!!

מהו הניגוד המרכזי בשיר? הסבירו את תרומתו לבניית משמעות השיר.
הדגימו את דבריכם.

פרק רביעי – פרוזה (סיפור חסידי וסיפור קצר) (20 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 10–13 (לכל שאלה – 10 נקודות).

סיפור חסידי

החוזה ובעל העגלה / וולדען

10. הסבירו והדגישו כיצד נבנית אישיותו של בעל העגלה לאורך הסיפור.

בתשובתכם הסבירו גם מדוע שמו אינו מוזכר בסיפור.

11. תארו את המפגש בין בעל העגלה ובין החתן והכלה, והסבירו מה אפשר ללמוד על בעל העגלה ממפגש זה.

סיפור קצר

12. אחד מאלה / הרב דוד זריצקי

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. מהו סוג המספר בסיפור זה? הסבירו את תרומתו להבנת משמעות הסיפור. (6 נקודות)

ב. הציגו דוגמה אחת למוטיב היד בסיפור ודוגמה אחת למוטיב הרגל, והסבירו מה מוטיבים אלה מלמדים על עיצוב דמותו של הקבצן. (4 נקודות)

13. קרב הבלימה / א' מרגלית

הסבירו את המשמעות של שם הסיפור. בססו את דבריכם על שתי העלילות בסיפור.

פרק חמישי – נובלה וספרות מתורגמת (12 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 14–16.

נובלה

14. וולודיה נכסף להתפלל / הרב דוד זריצקי

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. הסבירו את הסיבות לסבל ולכאב שוולודיה חווה, ותארו כיצד הכאב והסבל באים לידי ביטוי בעלילת הנובלה.

(8 נקודות)

ב. לדעתכם, האם וולודיה מצליח להיחלץ מן הסבל והכאב שהוא חווה? הסבירו והדגימו את תשובתכם.

(4 נקודות)

ספרות מתורגמת

15. המשורר / א' ו' גונזאלס

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. תארו את הסיום של הסיפור "המשורר", והסבירו את התרומה של סיום זה לבניית משמעות הסיפור. (7 נקודות)

ב. האם סיום זה הפתיע אתכם? הסבירו והדגימו את דבריכם. (5 נקודות)

נובלה וספרות מתורגמת

וולודיה נכסף להתפלל / הרב דוד זריצקי; המשורר / א' ו' גונזאלס

16. ביצירות רבות הדמויות או הקוראים מגלים בשלב מסוים בעלילה פרטים שלא היו ידועים להם בתחילתה.

ציינו פרט כזה בנובלה "וולודיה נכסף להתפלל" או בסיפור "המשורר". תארו כיצד הוא מתגלה, והסבירו את תרומתו לבניית

משמעות היצירה.

בהצלחה!